

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«РОБОТА З РІЗНОЖАНРОВИМИ НІМЕЦЬКОМОВНИМИ
ТЕКСТАМИ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗСО (ЛЕКСИЧНИЙ АСПЕКТ)»**

Виконавець: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
групи Nim1-M22
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (німецька) за освітньо-
професійною програмою «Середня освіта
(Німецька мова і зарубіжна література)»
Грузєва Ксенія Іванівна

Керівник: **Кушнерик В.І.**,
доктор філологічних наук, професор

Рецензент: **Сеник Г.І.**, канд. філол. наук,
доц., доцент кафедри германського,
загального та порівняльного мовознавства

Кам'янець-Подільський – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. НАВЧАЛЬНИЙ ТЕКСТ ЯК ОСНОВНИЙ КОМПОНЕНТ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ.....	7
1.1. Лінгвістичні, методичні, культурологічні параметри навчального тексту.....	7
1.2. Аналіз сучасних типологій текстів.....	10
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА, МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	15
2.1. Принципи відбору текстового матеріалу відповідно до мети і умов навчання.....	15
2.2. Автентичність текстового матеріалу.....	16
2.3. Культурологічна насиченість текстового матеріалу.....	18
2.4. Тематична маркованість навчального тексту.....	21
2.5. Єдність теми, сфери усного спілкування і лексичного наповнення текста.....	22
2.6. Різноманітність і функціональність текстового матеріалу.....	24
2.7. Методика опрацювання учнями різноманітних текстів.....	27
Висновки до розділу 2.....	31
РОЗДІЛ 3. НАВЧАННЯ ЛЕКСИЦІ НА ОСНОВІ РІЗНОЖАНРОВИХ ТЕКСТІВ.....	33
3.1. Проблема навчання лексичній стороні усного та письмового мовлення.....	33
3.2. Типологія лексичних одиниць як основа ефективного навчання лексичній стороні усного мовлення.....	35

3.3. Види вправ для навчання лексичній стороні в сучасній методиці викладання іноземних мов.....	37
Висновки до розділу 3.....	39

РОЗДІЛ 4. РЕЗУЛЬТАТИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЛЕКСИЧНІЙ СТОРОНИ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА МАТЕРІАЛІ РІЗНОЖАНРОВИХ ТЕКСТІВ.....51

4.1. Аналіз текстового матеріалу сучасних підручників німецької мови на відповідність параметрам навчальних текстів і принципів відбору текстового матеріалу з метою навчання лексиці.....	51
4.2. Проблематика опрацювання учнями різножанрових текстів.....	55
4.3. Експериментальне навчання лексиці на матеріалі різножанрових текстів і розробленого комплексу вправ.....	61
Висновки до розділу 4.....	74

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....76

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....80

ДОДАТКИ.....86

ВСТУП

Процес вивчення іноземної мови та формування лексичної компетентності є ефективним тоді, коли використовуються різноманітні засоби навчання, акцентуючи увагу на найбільш цікавих чи складних моментах матеріалу, котрий вивчається. Використання лише підручника на уроці німецької мови не забезпечить досягнення всіх педагогічних цілей для вчителя та необхідний рівень опанування мови – для учнів.

При вивченні стану наукової розробки теми магістерської роботи слід наголосити, що проблема використання різножанрових текстів на уроках іноземної мови для формування лексичної компетенції в учнів старшої школи у нашій країні залишається недостатньо дослідженою і потребує ретельного вивчення. У вітчизняній історіографії недостатньо робіт, які б в повному обсязі висвітлювали методику і принципи роботи з текстами різних жанрів і специфіки під час вивчення лексики в старших класах. Це визначає **актуальність теми дослідження.**

Мета роботи – проаналізувати навчальні тексти на уроках іноземної мови та встановити методи формування лексичної компетентності учнів старшої школи у процесі вивчення німецької мови з використанням різножанрових текстів. Для реалізації мети дослідження визначені наступні **завдання:**

- 1) дослідити лінгвістичні, методичні, культурологічні параметри навчального тексту;
- 2) проаналізувати сучасні типології текстів;
- 3) охарактеризувати принципи відбору текстового матеріалу відповідно до мети і умов навчання;
- 4) дослідити проблему навчання лексики;
- 5) охарактеризувати типологію лексичних одиниць як основу ефективного навчання лексичній стороні усного мовлення;
- 6) окреслити методику опрацювання учнями різножанрових текстів;

7) визначити види вправ для навчання лексики з використанням різножанрових текстів;

8) провести аналіз текстового матеріалу підручника німецької мови на відповідність параметрам навчальних текстів і принципів відбору текстового матеріалу з метою навчання лексиці усного мовлення;

9) визначити результати експериментального навчання лексиці усного мовлення на матеріалі різножанрових текстів і розробленого комплексу вправ.

Об'єктом дослідження є різножанрові тексти під час навчання німецької мови учнів старшої школи, **предметом** – опрацювання учнями старшої школи різножанрових текстів при вивченні німецької мови. **Матеріалом дослідження** слугують навчальні тексти підручників С. І. Сотникової «Німецька мова» (10-й рік навчання, рівень стандарту) видавництва «Ранок», Schritte plus neu A2.2 та Beste Freunde B1.2 від видавництва Hueber.

Теоретично-методологічні засади дослідження базуються на загальних принципах логіки, історизму, об'єктивності, які передбачають науково-критичне використання різноманітних джерел для опису і аналізу подій та явищ. Жоден із них не претендує на роль єдиного способу аналізу такого комплексного феномену, як методика опрацювання учнями різножанрових текстів при вивченні німецької мови у закладах середньої освіти на основі лексичного аспекту, однак у своїй сукупності вони дозволяють зробити необхідний аналіз.

Магістерська робота складається зі вступу, чотирьох розділів (15 підрозділів), висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. У вступі обґрунтовується наукова актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження, методи вирішення поставлених завдань.

У першому розділі описані особливості навчального тексту, його лінгвістичні, методичні, культурологічні параметри. Другий розділ

присвячено специфіці текстових матеріалів та методиці їх опрацювання учнями. У третьому розділі розкрито проблематику навчання лексики усного мовлення учнів на основі різножанрових текстів. Четвертий розділ представляє результати експериментального навчання лексиці на основі різножанрових текстів. Висновки підсумовують результати дослідження у магістерській роботі і роблять певні узагальнення.

При підготовці дослідження використано доступні джерела та література українською, німецькою та англійською мовами, різні за своєю спрямованістю, науковою цінністю, методами дослідження, висновками та рекомендаціями. Велика кількість джерел дала змогу провести аналіз матеріалів для ретельного дослідження поставленої проблеми. Для дослідження також використано міжнародну електронну інформаційну мережу Інтернет.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Процес вивчення німецької мови має бути спрямований на накопичення і розширення словникового запасу учня, тому на уроках особлива увага приділяється формуванню лексичної компетенції. Вона включає лексичні знання, навички і здатність їх використання в усіх видах мовленнєвої діяльності. В нинішніх освітніх умовах її формуванню сприяє комплекс засобів, вправ і завдань.

Система вивчення іноземної мови в старших класах спроможна функціонувати на належному рівні лише в активній, свідомій та цілеспрямованій діяльності учнів. Результат навчання залежить від того, як активно вони навчатимуться, зрозуміють цілі та умови навчання, зуміють організувати себе і свою навчальну діяльність. Вагомим аспектом при цьому є вміння педагогів розвивати, підтримувати й стимулювати такий вид навчальної діяльності, застосовуючи в процесі різножанрові тексти.

Текст – джерело мовного матеріалу, засіб формування мовленнєвих умінь, стандартний зразок певного виду письмового мовного повідомлення, котре використовується для побудови власного висловлювання, джерелом інформації. Навчальним текстом може бути будь-який текст, який лежить в основі навчання, незалежно від того, чи є він оригінальним чи складеним авторами навчальних матеріалів. Але він повинен відповідати лінгвістичним, методичним і культурологічним параметрам.

Для кожної навчальної ситуації вивчення німецької мови притаманні свої особливості та правила, які дозволяють трансформувати текст із однієї культури в іншу, але в усіх ситуаціях спілкування причиною виникнення труднощів розуміння реципієнтами незнайомої культури є специфічна структура національних культур комунікантів. Текст є найбільш складним і суперечливим рівнем мовної системи, адже саме в ньому сходяться та взаємодіють інші рівні цієї системи, мобілізуються та актуалізуються основні функції мови, насамперед когнітивна та комунікативна.

Типології текстів – різноманітні. Їх систематизація необхідна для навчання мовлення з метою формування у старшокласників здатності користуватися різними жанрами, техніками мовленнєвого спілкування. Безумовно, навчання сучасної німецької мови можливе лише за умови використання матеріалів із життя носіїв мови або складені з урахуванням специфіки культури, менталітету німців відповідно до прийнятих мовленнєвих норм.

Автентичний текст передає глибину та різноманітність німецької мови. У лінгвістичному аспекті автентичні тексти характеризуються своєрідністю лексики: вони «насичені» займенниками, частками, вигуками, фразеологізмами, ідіомами, мовними кліше тощо.

При вивченні лексики розглядаються наступні проблеми: частотність лексики в текстах; лексика в мові, в тексті, її номінативна функція, контекстуальні зрушення понять та особливості вживання; сполучуваність слів. Тому в методичній літературі існують різні підходи до вирішення проблеми типології лексики, сформульований ряд принципів класифікації лексики.

Для того, аби робота з різножанровими текстами була ефективною в процесі формування словникового запасу й розвитку усного мовлення, необхідно використовувати комплекс вправ: невербальних і вербальних. Залежно від типу тексту можна використовувати різноманітні вправи для вивчення та закріплення лексичних одиниць. Важливу роль на уроках німецької мови відіграють тексти з прагматичним змістом.

Єдність теми тексту, змодельованої сфери спілкування і лексичного наповнення тексту збагачують не тільки граматичні та лексичні засоби вираження, але й допомагають формувати змістовну сторону висловлювання школярів. Технологія фіксації ключових слів тексту та опори на них у своєму мовленні дозволяє учням урізноманітнити лексичний репертуар та мінімізувати прагнення «перекладу-кальки» своїх думок із української мови на німецьку.

Під час проведення експериментальної частини дослідження ми провели аналіз навчальних текстів із визначенням їх ефективності та корисності для вивчення німецької мови, зокрема – формування лексичного запасу для усного мовлення.

Розроблені вправи, не є єдиним критерієм за яким ми визначали як учнів навчаються новій лексиці. Важливу роль відіграло також спостереження за діяльністю учнів.

На практиці ми переконалися, що мотивація учнів у роботі з текстами залежить від вибору тематики, яка вивчається за допомогою навчальних матеріалів. Тексти та відео Інтернет-ресурсів, вправи до них не повинні бути дуже важкими, але й не повинні бути при цьому й надто легкими. У першому випадку в учнів може з'явитися розчарування, пропаде віра в успіх та у власні сили, адже процес опанування німецькою мовою – не легкий і не всім дається відразу.

Метою експерименту стала перевірка дієвості використання різножанрових текстів і розробленого комплексу вправ на уроках німецької мови для навчання лексики усного мовлення. Дослідно-експериментальна робота проводилася в 10-А класі Кам'янець-Подільського ліцею "Славутинка" Хмельницької обласної ради.

У ході експерименту ми з'ясували, що учні ЕГ і КГ мають низький і середній рівні володіння навчальною лексикою. Лише 1 учень ЕГ і 1 КГ показали високий рівень. Більшість розроблених вправ та завдань виявилися посильними для виконання, адекватними для формування та вдосконалення лексичних знань та умінь учнів 10-А класу.

При використанні прийомів, пов'язаних з мовленнєвою активністю, необхідно враховувати мовну підготовку школярів. Форми контролю повинні співвідноситися з розумінням різного ступеню глибини: від пояснення поверхневих фактів до глибинних. При цьому знання лексики і граматичних правил лише полегшує роботу з текстами.

Щоб підвищити ефективність опрацювання учнями різножанрових текстів при вивченні німецької мови, можна широко використовувати опори та орієнтири, залучати учнів до самостійного прослуховування фономатеріалів вдома. Для успішного навчання роботи з текстами важливе значення має правильне вирішення питання про доцільність багаторазового представлення одного й того ж автентичного тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безкоровайна О. В. Вивчення іноземної мови за допомогою сучасних інформаційних технологій (інтернет-ресурсів) у навчально-виховній діяльності учнів старших класів // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: науковий збірник: наукові записки РДГУ. Випуск 11 (54), 2015. С. 72-75.
2. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів К. : Ленвіт, 2013. 590 с.
3. Борецька Г. Е. Методика формування іншомовної компетентності у читанні. // Іноземні мови. № 3 (71). 2012. С. 18-27.
4. Буранова А. В. Застосування онлайн-інструментів на уроках німецької мови у процесі формування країнознавчої компетентності. // Теорія і технологія іншомовної освіти : матеріали IV (VIII) Міжнародної науково-практичної конференції, 30 жовтня 2020 року / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 19–21.
5. Впровадження інноваційних освітніх технологій в навчально-виховний процес з іноземних мов : тематичний збірник праць / Упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією О. В. Кукли. Рівне : РОІППО, 2014. 48 с.
6. Гладка І. А., Романюк В.Л. Формування компетенції у діалогічному мовленні при навчанні англійської мови з використанням арт- технологій // Теорія і технологія іншомовної освіти : матеріали IV (VIII) Міжнародної науково-практичної конференції, 30 жовтня 2020 року / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 34–36.
7. Дроздова І. П. Типологія навчальних текстів для розвитку професійного мовлення студентів вищих навчальних закладів

нефілологічного профілю // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки. 2013. Вип. 23. С. 15-21.

8. Дуплійчук О. М., Калініна Л. В. Розвиток творчих здібностей учнів старшої школи засобом соціокультурного колажування // Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання іноземних мов. 2010. С. 182-184.

9. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навчальний посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 264 с.

10. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.

11. Іноземні мови у вищій освіті: лінгвістичні, психолого-педагогічні та методичні перспективи. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого / Харків: НЮУ ім. Ярослава Мудрого, 2016. 304 с.

12. Інтерактивні прийоми у вивченні німецької мови / упоряд. Л. Горбач. Київ : Шкільний світ, 2011. 128 с.

13. Кійко С. В., Смаглий В. І. Інтерактивні методи навчання іноземної мови учнів старших класів // Вісник науки та освіти. (ONLINE). №2(2). 2022. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/article/view/2158>.

14. Коломійчук І. М. Автентичні матеріали як ефективний засіб забезпечення соціокультурного спрямування процесу навчання іноземної мови // Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія : Педагогіка і психологія. 2017. № 1. С. 102-105.

15. Куриш С. Застосування інформаційних технологій у процесі вивчення іноземних мов // Іноземні мови в сучасній школі. 2012. № 1. С. 46-47.

16. Мазур Ю. Я., Полянчук Н. С. Інтерактивні методи формування англomовної компетентності учнів старших класів. Молодий вчений. 2018. №9 (1). С. 109-111.

17. Мархоцька А. О., Левицька Л. А. Формування комунікативної компетенції на матеріалі німецькомовних казок. Вісник Черкаського національного унів. ім. Б. Хмельницького. 2022. № 1. С.158–163.

18. Методика навчання іноземних мов і культур в європейському контексті у закладах вищої освіти: Навч.-метод. посібник / С. Ю. Ніколаєва, Н. Ф. Бориско, Майєр Н. В. Київ : Видавничий центр КНЛУ, 2019. 100 с.

19. Методичні рекомендації до організації самостійної та індивідуальної роботи основної освітньої компоненти «Навчання мови і культури» / Укладач : Н. В. Горобченко. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка , 2023. 35 с.

20. Наукові записки. Випуск 75 (4). Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 5 ч. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2008. 364 с.

21. Ніколаєва С. Ю. Від навчання іноземної мови до міжкультурної іншомовної освіти : сторічна історія цілей навчання (1917–2017 р.р.). // Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 256-263.

22. Німецька мова: Підруч. для студентів I – III курсів юрид. спец. вищ. навч. закл. / Л. С. Кондратьєва, Ж. В. Мульчина, О. В. Нітенко, С. В. Черкашин; За ред. В. П. Сімонок. Х. : Право, 2004. 320 с.

23. Німецька мова. Сайт Куликівського ЗЗСО I-III ступенів. URL: <https://sites.google.com/view/znz16300/>.

24. Панзига О. М. Навчальний текст як матеріальна основа формування мовних компетентностей майбутніх учителів у рецепивних видах мовленнєвої діяльності // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогічні науки. 2014. Вип. 119. С. 193-197.

25. Полонська Т. К. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи: метод. рек. К.: Педагогічна думка, 2014. 80 с.

26. Пометун О. І. Основи критичного мислення : навчальний посібник для учнів старших класів загальноосвітньої школи. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2010. 216 с.

27. Практикум з методики навчання іноземних мов і культур у загально-освітніх навчальних закладах: англ. мова, нім. мова, франц. мова, ісп. мова: навчальний посібник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / [О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.] / за редакцією С. Ю. Ніколаєвої. Ірпінь : Видавець Романенко Л. Л., 2016. 398 с.

28. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля, 2008. 712 с.

29. Словник-довідник з української лінгводидактики. Навчальний посібник / кол. авторів за ред. М. Пентиліук. Київ : Ленвіт, 2015. 320 с.

30. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). том 1, А-К / Укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ : Вид-во «АКОНІТ», 2006. 926 с.

31. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції // Іноземні мови. Київ : Ленвіт, 2010. Вип 4. С. 16-23.

32. Сотникова С. І. Німецька мова (6-й рік навчання, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загальн. середн. освіт. / С. І. Сотникова, Г. В. Гоголева. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 208 с.

33. Сотникова С. І. Німецька мова (7-й рік навчання, рівень стандарту): підруч. для 11 кл. закл. загальн. середн. освіт. / С. І. Сотникова, Г. В. Гоголева. Харків : Вид-во «Ранок», 2019. – 208 с.

34. Сотникова С. І. Німецька мова. 10 клас: робочий зошит (до підруч. «Німецька мова. 10 клас. Hallo, Freunde!») / С. І. Сотникова, Г. В. Гоголева. Харків : Вид-во «Ранок», 2018. 112 с.

35. Сучасні технології навчання іноземних мов і культур у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах: колективна монографія / С. Ю. Ніколаєва та ін. Київ : Ленвіт, 2015. С. 86-113, 159-185.

36. Терещенко Т. В., Бойчук О. Ю. Планування заняття з використанням інтерактивних засобів на уроках німецької мови на середньому ступені навчання в школі // Молодий вчений. № 4 (104). Квітень, 2022. С. 10-13.

37. Федоренко Л. О. Підвищення мотивації та комунікативної спрямованості занять з німецької мови з використанням автентичних відеоматеріалів і сучасних положень нейродидактики. // Іноземні мови. 2018. № 3. С. 10-14.

38. Шапошнікова Л. М. Особливості формування іншомовної компетентності у читанні як одного з методів самостійної роботи студентів // Педагогічний дискурс. № 14. 2013. С. 457–461.

39. Юрченко М. Г. Явище гіпертексту і порівняння його з друкованими засобами масової інформації // Проблеми семантики, слова, речення і тексту. К. : КДЛУ, 2000. Вип. 4. С. 172-175.

40. Barz I. *Englisches in der deutschen Wortbildung* // L. M. Eichinger, M. Meliss, M. J. D. Vazquez (Hrsg.). *Wortbildung heute. Tendenzen und Kontraste in der deutschen Gegenwartssprache. Studien zur deutschen Sprache. Forschungen des Instituts für deutsche Sprache. Bd. 44.* Tübingen, Gunter Narr Verlag. 2008. S. 39–60.

41. Geiger K. *Kim Jong – uns PLAN geht auf* // *Die Welt*. 04.01.2018. №. 3. S. 8.

42. Decker M. *SPD-Fraktion im Schichtdienst* // *Berliner Zeitung*. 09.07.2018. S. 4.

43. Dieterich J. *Ende der Eiszeit am Horn von Afrika* // *Berliner Zeitung*. 09.07.2018. S. 4.

44. *Lehrgebiet Mediendidaktik. Institut für Bildungswissenschaft und Medienforschung.* 2018. URL: <https://www.fernunihagen.de/KSW/portale/ifbm/mediendidaktik/>.

45. Lexis Lexical Competence and Lexical Knowledge : A Review Keiby Caro Universidad del Norte, Colombia; Journal of Language Teaching and Research, 2017. Vol. 8, №2. P . 205-213.

46. Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts / Eine Einführung. G. Neuner, H .Hunfeld. Berlin. 2003. 167 S.

47. Mowtschan D. W. Theoretisch-praktische Aspekte der deutschen Gegenwartssprache. Sumy : Staatliche Universität Sumy, 2016. 146 S.

48. Nilsson H. Mindfulness as a tool for ADHD drivers: A comparative study of higher levels of self-awareness // Journal of Disability and Religion. 2020. Vol. 25. № 2. P. 225–238.

49. Steinhoff A. Lernmedien Deutsch als Fremdsprache und die Vermittlung des Passivs. IUDICIUM Verlag GmbH München, 2011. 312 S.

50. Texte und Textverstehen im Fremdsprachenunterricht. Vedoucí práce: PhDr. Anna Marie Halasová, Ph.D. 2015. URL: https://is.muni.cz/th/uha4v/DIPLOMOVA_PRACE_Davidova_Z..pdf.

51. Vater H. Einführung in die Sprachwissenschaft. Tübingen, Niemeyer, 2002. 332 S.